

Iemand die het kan weten, over katholiek erfgoed in Istanbul

Stel je eens voor dat je twaalf eeuwen in dezelfde houding moet zitten. De kramp die zich dan ontwikkelt in je kuitbeen is nauwelijks voorstelbaar. Daar komt nog eens bij dat mijn linkerbovenbeen slaapt sinds 1387. Dat komt door het gewicht van mijn jonge zoon, die al lang als ik mij kan herinneren op mijn knie zit. Gelukkig leun ik met mijn rug tegen de apsis van een eeuwenoud godshuis. Sinds 867 kijk ik uit over het middenschip van de Hagia Sophia of "*Kerk van de Heilige Wijsheid*", in Istanbul. Deze Oosters-Orthodoxe basiliek werd in 537 ingewijd door de Byzantijnse keizer Justinianus. Het is alsof je onder de imposante, 55 meter hoge koepel nog altijd de echo hoort van zijn lyrische woorden: "*Salomo, ik heb u overtroffen*".

Ik ben opgebouwd uit duizenden *tesserae*: kleine, gekleurde steentjes en glasfragmenten. Deze *tesserae* vormen gezamenlijk mijn koningsblauwe mantel, ranke handen en smalle gezicht. Ze vormen ook de plooien in mijn kleding, de bloes op mijn wangen en de schaduw onder mijn kin. De gouden aureool rond mijn hoofd en de achtergrond van mijn beeltenis bestaan uit bijzondere, typisch Byzantijnse *tesserae*. Het zijn twee platte stukjes glas waartussen een stukje bladgoud is gelijmd. Ze geven mijn beeltenis de onwerkelijke glans, die

maakt dat je nu al een tijdje gefascineerd naar me staart. Ik ben een mozaïek van Maria, en op mijn schoot zit mijn jonge zoon, Jezus van Nazareth.

Ik heb door de eeuwen heen het nodige zien gebeuren in deze basiliek. Ik zag het levenslicht in een tijd dat het tweede en laatste verbod binnen de Oosterse kerk op de vervaardiging en verering van afbeeldingen net was geëindigd. Volgens mij heeft de discussie over de verering van afbeeldingen jouw kerkgenootschap ook niet helemaal onberoerd gelaten. Ik hoorde in de esonarthex en tijdens synodes de verhitte discussies over de filioque-doctrine. "*Ging de heilige geest uit van de vader en de zoon, of enkel van de vader via de zoon?*" Deze discussie speelde zelfs een kleine rol bij de scheuring tussen mijn Oosters-Orthodoxe Kerk en jouw Rooms-Katholieke Kerk, in 1054. Ik zag hoe de vierde kruistocht in 1204, ondanks felle tegenstand van de Paus, uitmondde in de verovering van Constantinopel en de plundering van de Hagia Sophia. Als door een wonder bleef ik gespaard, maar het merendeel van de prachtige mozaïeken in deze basiliek werd geroofd. Ik zag ook hoe de Ottomanen op 29 mei

1453 Constantinopel veroverden. In het Rooms-Katholieke westen werd geschokt gereageerd. De Hagia Sophia werd omgevormd tot een moskee en ik verdween onder een dikke laag pleisterkalk. Pas rond 1930, nadat Mustafa Kemal Atatürk de Hagia Sophia tot museum had gemaakt, werd ik weer zichtbaar gemaakt voor het museumpubliek.

Maar dat is niet mijn belangrijkste boodschap aan jou, jonge katholiek. Ik wil je vooral vertellen over de vele eeuwen dat ik liefde, rouw, hoop, wanhoop, berouw en vergiffenis zag in dit godshuis. Ik wil vertellen over de Christelijke religie die miljoenen mensen in deze basiliek tot leidraad was. Ik wil je vertellen dat het Christelijke geloof al in 867 de moeite waard was om te verbeelden in mijn kostbare mozaïek. Ik wil je zeggen dat ik een van de wortels ben van de huidige Katholieke tradities. Ik zou willen uitroepen dat de Christelijke idee sterk genoeg was om eeuwen vol discussies, volksverhuizingen, oorlogen en epidemieën te overleven. Jouw religie is bijzonder. Dáároveň wil ik getuigenis afleggen.

Ik twijfel alleen of je me begrijpt. Volgens mij hoorde ik je zelfs iets tegen je buurman mompelen over “*Ministeck*” en “*tijdverdrijf voor lange Byzantijse winteravonden*”. Toch lijkt je geïnteresseerd in mijn verhaal. Kijk maar eens hoe ver je komt. Misschien kun je je duidingspogingen een beetje cachet geven door je interpretatie - heel postmodernistisch - door mij te laten uitspreken in een korte column. Intussen richt ik mijn bedroefde blik weer op een onzichtbaar punt aan de horizon, wachtend op het moment dat ik wat rek- en strekoefeningen kan doen.

Stephan Sluiter, advocaat, was vanaf 1 juni 2013 tot en met 1 oktober 2013 gedetacheerd in Istanbul en voerde interessante gesprekken met een aantal aldaar aanwezige mozaïeken.